

30

~~G. W. 27.~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.

VITEBERG.

VI-26.

SIGNAT. ciobcccxiij.

Stückzettel erled.
11. XII. 1949.

A. A. C. C.
DISPUTATIO
EXERCITATIONUM PHILO-
SOPHICARUM XXIX.

De
AFFECTIONIBUS EN-
TIS SIMPLICIBUS.

Quam,
Auspicante divina gratia,
SUB PRÆSIDIO

M. TOBIÆ TILEMANI

VVitteb. Colleg. Philos. Adjuncti,
Liberalis exercitij gratiâ defendendam suscipiet,
GEORGIUS MARTINI
VVratislaviensis Siles.

In celeberrimâ VVittebergensi Academia,
ad diem 8. Decemb. horâ & loco solitis.

Arist. lib. i. Reth. cap. i.

*Ἄνθρωποι πρὸς τὴν ἀληθεῖς πεφύκασιν ἰκανῶς, καὶ
τὰ πλεῖω τυγχάνουσι τῆς ἀληθείας, &c.*

VVITTEBERGÆ,
Typis Iohannis Gormanni, ANNO M. DC. X.

CLARISSIMO ATQUE EXCEL-
LENTISSIMO VIRO,

Dn. FRANCISCO LANGERO,
U. J. D. AMPLISSIMO SENA-
tui VVratislaviensi in Scabinatu
à secretis:

Reverendo & Clarissimo Viro,

Dn. M. ZACHARIÆ HERMANNO,
ad D. Mariæ Magdal. & SS. Trinitatis, Ecclesiastæ
VVratislaviensi:

*Viro humanitate, eruditione rerumq; usu
multiplici insigniter celebri,*

Dn. GEORGIONOSTEVVITZ,
Reipublicæ VVratisl. Subnotario præcipuo:

Honestissimo atq; Integerrimo Viro,

Dn. JONÆ RAMPUSCH, CIVI
VVratislaviensi primario:

*Mecænatibus suis omni observan-
tiâ colendis*

Disputationem hanc Metaphysicam
*animi grati studium probaturus,
humilime offert*

Respondens.

P R Æ L O Q V I U M.

V memoratu ac laudatu dignissimam, sic verissimam omnigenam esse ratione sententiam hanc, quam Democritus, Philosophus longe praeclarissimus, seu ex auro protulit tripode, notante Cicerone in fine lib. 1. Acad. q. q. & lib. 4, Veritatem nimirum in profundo esse demersam, ac ut Seneca habent verba, in lib. 7 de Benef. c. 1. involuta n in alto latere; doctorum pars penè maxima plenam ceram subscribit: Nam si oculos in universam hanc mundi machinam ad remotissimas usque terrarum oras circumferas, in quibus ea res, quotquot sunt, omnes non transitorie, at enim solertiùs & inquisitiùs consideres, nulla me — Christe usquam tibi occurret quae tam esset insignitè difficilis, ac in labore tam magno tam multo posita, & quae inventionem, & quae cognitionem, ac haec ipsa; In tantum sanè, ut quidam veterum haud magno posuerint in discrimine eam in sententiam non tam pedibus, quam toto ire corpore, veritatem velle inquirere esse penitus idem, ac volucres manu capere uti est cernuum hoc apud Peripateticorum magistrum Aristotelem, in lib. 4. Metaph. c. 5. Hinc in solidum quoque est, & quod quidam apud Lucianum in Piscatore, erumpit in querulam hanc vocem, ἀσφαλὴς τὴν ἀλήθειαν ἀδύνατον εἶναι εἰδέναι, eamque esse τὴν ἀλήθειαν τὴν ἀσφαλῆς ἀδύνατον εἶναι εἰδέναι ἀσφαλῆς ἀδύνατον εἶναι εἰδέναι: Et quod Eloquentiae praeses & antistes Cicero ait in lib. 2. Acad. q. q. omnis cognitio multis obstructa difficultatibus, eaque est & ipsis rebus obscuritas, & in iudicijs nostris infirmitas, ut non sine causa & doctissimi & antiquissimi invenire posse, quod cuperent, diffusi sint &c. Ceterum, cum Homo ob veritatis inquisitionem maximè in hoc Naturae amphitheatro constitutus, ut huius est sententiae Monarcha ille Philosophorum Aristoteles, in lib. Reib. 1. c. 1. ac haec, ut Poeta sit perfectio mentis. — Quam quicumque magis novit, magis est similis Dijs: Ideo illum neque prius quicquam, neque potius facere equum non est sed exquisissimum, quam ut veritatem, eius quantum fieri potest, è profundo eruat, erutam cognoscat, cognitam defendat possideatque. Hanc ad rem verò, cum praeter ceteris disciplinis omnibus momentum sit maximum in Metaphysicâ, quippe absque qua nemo veritatis adyta intrare valeat & quae sine — Vigor & vis desinit omnis — Hausta citò, incassumque fluunt sine fruge labores: Nemo igitur non & perditus & pernox mente volutare hanc intentam, ac in quadram, sic aiunt, redigere suam, omnibus sedulitatis nervis allaborere vel maximè debet. Quam ob rem dum pronuper à Nobis de eius objecto ac principijs abstratum fuit: Agite incursum accedamus jam ad Entis affectiones, & speciatim quidem vice hac ad simplices, de quibus pauca haec accuratè notanda.

T H E S I S I.

Affectiones esse quasdam, vel, si mavis potè, Attributiona nonnulla non per rationem conficta, sed realia, quae Entis naturam, eamque constitutam insequuntur, vel in aprico est ex demonstrationibus quae in Transnaturali illa Philosophiâ cuduntur & formantur, cum illis sine haec conferri nullam queant ratione: Quae tamen ab aliarum disciplinarum affectionibus multum differunt, tum quia Entia non sunt à suis subjectis distincta, sed saltem modi Entium, tum quia novam quandam essentiam non denotant, dum ad aliam non pertinent. Categoriâ, quam Entia, quorum sunt modi, lib. 4. Metaph. c. 2.

- II. Ac superaddunt haec Enti nil nisi vel negationem vel denominationem extrinsecam, sunt amper habitudinē ad aliud, ita tamen ut omnino per ea perfectio realis positiva Entis explicetur, non per reale aliquod superadditū, sed secundum ipsammet formalem & essentialē Entis rationem: Semper siquidē & maxima cum cura distinguendum inter id, quod per attributa illa formaliter significatur, & inter illud, quod per ista à nobis explicari intenditur.
- III. Sic Vnum notat formaliter negationem, per illud nihil tamen minus explicatur positiva & realis rei perfectio: Sic Verum & Bonum formaliter & in ordine ad nostram conceptionem non ipsum innuunt Ens, sed Ens sub quadam habitudine ad aliud, nempe quā habet in se unde ametur, aut verē cognoscatur &c.
- IV. Et liquide haec esse veritatis, vel inde patescit, quod aliās attributa illa Entis essent synonyma, quod vel dictū absurdum, cum nullū synonymū eius cuius est synonymum, affectio vel proprietatis esse possit. Igitur necessitate de omni formaliter aliud quiderunt quā Ens, quod quia Entitas esse nequeat, sic n. Entitas Entitati adjectaretur, quod itidem absurdum; Ideo erit vel negatio vel aliqua habitudo seu denominatio extrinseca.
- V. Inde quoque attributa illa inter se in re non distinguuntur quo ad rem intrinsecā, quam in Ente significant, cum nihil dicant ex natura rei ab Ente distinctum, sicuti dici est consuetū, quod Entitas rei sit bonitas eius, sit veritas, & contra: Discriminatur verò formaliter, si attendamus id, quod de formali addūt, non quidē ratione formali intrinsecā sed vel negativā, vel extrinsecā.
- VI. Sunt verò Entis affectiones quaedā simplices, quae seorsum sumt à omni Enti rectē attribui possunt: Quaedā disiuncta, quae per particulā de Entis speciebus disiunctivā sunt annūcianda. Ac licet vulgò sex numerentur transcendentia, Ens, Res, Aliquid, Vnum, Verum, Bonum, ex quibus primū subjecti locum in Metaphysicis occupare dicitur, reliqua affectiones vocitantur simplices: Tamen cum & Res cum Ente conjugatur, cuius essentiam notat, uti & Aliquid, tria saltē ultima ex illis distinctas passiones Entis constituit, quibus lubet addere Existentiā, quippe eam per hanc notetur quidam modus omni Enti communis, à reliquis distinctus.
- VII. Est n. Existentiā modus quidam Entium, quo extra nihil constituta, & extra causas producta actu existūt: Dicitur modus saltē Entium, non nova quaedam singularis forma, tum ne sine necessitate formas videamur multiplicare, tum ne cogamur singulis individuis novam concedere formam, sicuti existentiā peculiaris singularis attributa est, aliās enim individua specie differrent, vel essentiali definitione.
8. Haec

VIII. Haec Existencia cum essentia, cuius est modus & quasi effectus formalis, adamantino penitus vinculo est ca: enata, ut nunquam ab invicem realiter separari queant, siquidem necessum est ut principia rei, ubi actu cohererent extra causas sunt suas producta: Interim tamē inter duo haec nō omne discrimē reale cessat, id quod vel argumēto est cōceptus essentiae actualis & existētia.

IX. Quando n. Ens concipio, prout essentia habet actualem, imaginor illud mihi prout compositum est ex suis principijs actu coherentibus, concipio illud sub certo seu genere seu Entis specie: Quando v. existentiā rei considero, respicio ad modum illum, quo res extra causas producta, permanet, qui modus per illam actualem principiorum coherentiam in rebus ipsis conservatur.

X. Rerum a. existentiā Deo tanquam primae causae maximē adscribēda est, ille n. est, qui res omnes ex nihilo produxit, easdemq; ad huc fovet, regit, moderatur: Neq; propterea tamen omnis efficacia causis secundis deneganda est, cum res quaevis nimium quantum pro integritate suae essentiae sit sollicita.

XI. Denique existentiā alia est realis alia intentionalis, iterūq; alia cōpleta alia incompleta, sicuti materia prima in composito existit existentiā totius, quae perfecta, hoc autem destructo remanet eius existentiā propria & imperfecta: Et talem etiam naturae humanae Christi adscribere non veremur, quae non personam multiplicat, sed naturam saltem distinguit.

XII. Porro Unitas, quae adaequata Entis affectio, ipso nec latior, cum ad non Ens minimē se extendat, nec angustior, quia si Ens fingeretur quod unitatis particeps non esset, contradictio scēdē committeretur in adjecto, quae duo plura v. Entia Ens appellaret; est rerum modus quidam, consequens partium, quae fit in toto unionem, ratione cuius in communi essentia partes conveniunt, & ab aliarum rerum essentia distinguuntur.

XIII. Vnum autem est, quod in se indivisum, divisum autem à quolibet alio: Vbi duo attendēda sunt, 1. quod unum in se fit indivisum, sicq; ejus formalis notatur ratio, 2. quod divisum à quolibet alio, sicq; praedictae rationi formali aliquis respectus subnectitur; Siquidem nemini non inobscurum est, quod Ens, quodcūq; in suā naturā unum meruit dici, respectu aliorum sit diversum.

XIV. Hinc unum in Metaphysicis duobus consideratur modis, vel prout in se est tale, seu quā indivisum est, vel quā in se multitudinem continet. Prioris ratione modi, unum vel est transcendentalē, quod paulo definitum est antè, & quod divisionis significat negationem talem, quā res in seipsa dicitur indivisa; Vel est quantitativum, quod rem notat indivisam, ac partem aliquotam totius discreti, numeriq; principium.

XV. Sic Vnum aliud est per accidens, quod non significat unam Entis speciem certa aliqua categoria comprehensam, sed ex pluribus Entibus perfectis, ultimoque praeeditis actu componitur, in quibus alia quam essentialis datur unio, sic unum per accidens dicuntur Musicus justus: Aliud per se, quod provenit ex unione essentiali illarum partium, quae ad unam essentiam ac speciem Entis referuntur.

XVI. Adhuc Vnum vel est tale continuum, quod unum continuum, nil aliud est, quam cuius per se motus, & cum quo ἀπλῶς quā, est, coincidit unitas numerica seu existentiae, quippe quae ex illa fluit, & propter illam unitas est, quaeque unitatum omnium ut prima est, sic perfectissima; Vel genere, sicque sunt quae ad categoriam pertinent unam, ut Homo & Brutum; vel specie, quorum se una est definitio, ut Socrates & Plato; vel a ratione, sicque sunt, inter quae ordo talis datur, ut unum ad alterum referatur, ut homo pictus & fictus &c.

XVII. Ratione modi posterioris, quo Vnum in se contrahere & unire multitudinem videtur, ibi illud non tam unum quam Totum dicitur: Estque hoc, cuius pars nulla, ex qua natura totius constat, desideratur, quodque continet contenta, ut unum quid illa sint, lib. 5. Met. c. 26. At dispartitur in modos omnino varios, aliud namque est totum perfectionale, quod perfectissimum substantiae complementum intendit, quodque soli tribui potest Deo.

XVIII. Aliud essentialis, quod ex actu & potentia seu forma & materia unum conflatur, quodque datur tam in angelis quam in corporibus; Aliud integrale, ex partibus integrantes seu quantitativis compositum; Aliud potentiale, quod plures continet potentias, unitate quadam donatas ratione subjecti vel causae efficientis, à quibus proveniunt, sic animi facultatibus certis praedita totius obtinet rationem.

XIX. Aliud universale, quod unum dicitur quoddam ad multa pertinens, sic animal totum indigitari consuevit, quia plures sub se comprehendit species; Aliud numerale, quod unitatum est collectio, numerumve coacervatio in unum; Aliud denique individuale, quod unum quid numero appellat, seu rem singularem, quae distrahi nequit.

XX. Demum de uno convenit hic notare, quod ipsi opponatur multitudo, & quidem privative, quam tamen oppositionem positiva sequitur quadam contrarietas; Et licet in natura unum sit multitudine prius, siquidem mensura in unoquoque genere primum est, mensura autem multitudinis unitas existit, lib. 10. Met. c. 1. Tamen in cognitione ordo hic penitus invertitur, quia magis incurrit in sensum multitudo, quam unitas.

XXI. *Ac est multitudo aliud nil, quam quae in se actu divisa; cuius fundamentum radix & causa est divisio seu distinctio, quae res inter se distinguuntur, quaeque est vel secundum rei conceptum, & Rationis distinctio dicitur, iterumque est aut pura aut eminent; vel secundum rem ipsam, estque quoque duplex, Realis & Modalis, de quibus ad sufficientiam suo loco.*

XXII. *Ceterum Veritas triplicem potissimum subit contemplationem, dum considerari potest vel directivè, sicuti in Logica fit, vel in actu exercito, & quasi est materialis, fitque cognoscendo res & proprietates earum, prout à parte rei insunt, quae ratione etiam practica disciplinae veritatem attendunt & perpendunt, licet non per sese, ut disciplinae contemplativae, sed tantum propter opus, vel in actu signato, sicque formalis quasi est veritatis consideratio, scilicet indagando, quidnam ipsa in se sit veritas, ac haec tractatio huius est propria loci.*

XXIII. *Sicque triplicis subjecti respectu Veritas quoque est triplex, vel enim in rebus est tanquam in fundamento, & proprie Metaphysica dicitur, ac ab ipsa univè res verae nominantur, ipsique reliquae veritates innuntur; Vel in conceptibus mentis, tanquam in imagine, referens & respondens veritati rerum. Quia autem conceptus mentis nostrae sunt duplices, quidam simplices, qui ad primam mentis operationem pertinent, quidam compositi, in quibus datur affirmatio & negatio: Veritas quoque alia incomplexa, alia complexa, quae in compositione & divisione consistit, dici solet. Vel denique in voce & literis, tanquam in signis externis.*

XXIV. *Veritas Metaphysica, de qua hic solum agendi locus, est nil aliud, quam conformitas inter rem & intellectum: Significat enim formaliter saltem relationem rationis, congruentiam videlicet sive conformitatem, eamque specialem quae in ordine ad intellectum spectatur & attenditur; Fundamentaliter tamen sive connotativè & insinuativè naturam etiam eam, quam denominat, sive ipsum Ens.*

XXV. *Intellectus autem noster minimè Veritatis huius, quae in rebus est, mensura esse valet, haec enim cum simplex sit, sit unica semperque sibi constans, ille autem discrepantes & contradictorias de rebus fingat sententias quandoque, quomodo igitur certa & simplicissima rerum veritas terminum habebit adeò incertum & perpetuò mutabilem? Quid? quod neque omnium rerum veritas industria humana inventa, aut satis innotuit, imò quod in rebus haereat ante omnem mentis operam.*

XXVI. *Non potest igitur alius intelligi Intellectus nisi divinus, quia causa semper est norma & regula, ex qua de natura effectus iudicandum, sicque*

res omnes ideo vera dicuntur, quia tales sunt, quales Deus esse voluit, prout ordinavit, prout etiam providit: Neq; tamen propterea finguntur idea in mente divinâ, ad quas conformentur res omnes, verum est satis, si cum sacris litteris loquamur, quod omnia facta sint talia, qualia Deus fieri voluit, fieri mandavit.

XXVII. Non una verò veritas rerum omnium est, verum ut in Ente datur analogia, ita quoq; veritatis ratio variatur: Datur veritas simplicissima, quæ soli Deo convenit, datur in alijs creatis reb; alia magis, alia minus certa; Sic rerum necessariorum major est veritas, quàm contingentium, Vnde etiã speculativis disciplinis certitudo inest major, quàm practicis, sic majori certitudine principia astruuntur, quàm affectiones, similis substantiarum & accidentium est ratio &c.

XXVIII. Opponitur demum Vero privativè sanè ignorantia, quæ ex pravâ intellectus nostri debilitate suppullaascit, aliq; est secundum puram negationem, alia secundum pravam dispositionem: Contrariè verò & contradictoriè falsitas, quæ est disconvenientia seu ut loquuntur, inadequatio inter iudicium intellectus componentis ac dividens, & inter rem ipsam, prout est in se; Vnde patescit, falsitatis principium non esse in rebus, sed penes animum, & sic vocari res falsas per quandam Metaphoram. Hac de vero etiam.

XXIX. Ad extremum quicquid est sicut esse debet, bonum est: Bonitas siquidem est perfectio Enti Conventens, sed cum convenientia respectu alterius; Ac alia est transcendentalis, quæ sine medio ipsum consequitur Ens, cum nihil adeò imperfectæ & depravate sit Entitatis, quin aliquomodo bonum dici possit; alia moralis, quæ perfectio est actus cum rectâ ratione; Alia naturalis quæ congruentia est quædam naturæ. Sic aliud bonum est per essentiam, aliud per participationem, & hoc est vel honestum, vel jucundum & utile, iterumq; aliud verum, aliud apparens &c.

XXX. Bono verò privativè opponitur Malum communiter sumsum, quod est privatio perfectionis, quam aliqua res est apta nata habere: Vnde liquet, Malum inter Entis attributa numerari non posse, nequã per id ipsum Ens determinatur, quom potius defectus, qui aliquando in Ente esse potest, designatur. Ac est malum aliud culpæ, aliud pænæ, aliud externum ut paupertas aliud internum, ut morbus, &c. Et tantum pro tenuitate nostrâ de Entis affectionibus simplicibus.

ADJECTANEA.

I Presentia localis non est specialis Entis affectio. 2. Nulla essentia actualis sine existentia conservari potest. 3. Omnes autem res quæ existunt, singulares sunt & individue. 4. Totum minime realiter distinguitur à partibus suis simul sumtis. 5. Postto toto necesse est omnes poni partes. 6. Et quæcunq; toti ratione formali tribuuntur, illa de partibus negantur. 7. Dimidium plus esse toto potest. 8. Difficultas in veritatis cognitione & penes nos, & penes res est. 9. Malum sine bono esse nequit. 10. Deus nullius omnino mali autor est.

F I N I S.

Umg. VI 26

= [Dissertationes
Theol. Vol. 707]

Sb.

VD 17

A. A. C. C.
DISPUTATIO
TATIONUM PHILO-
PHICARUM XXIX.

De
CTIONIBUS EN-
S SIMPLICIBUS.

Quam,
uspicante divina gratia,
SUB PRÆSIDIO

BIAE T I L E M A N I

b. Colicg. Philos. Adjuncti,

xercitij gratiâ defendendam suscipiet,

GIUS MARTINI
Vratislaviensis Siles.

mâ VVittebergensi Academiâ,
m 8. Decemb. hora & loco solitis.

Arist. lib. I. Reth. cap. I.

ὅς τ' ἀληθὲς πεφύκασιν ἰκανῶς, ἢ
τυγχάνουσι τῆς ἀληθείας, &c.

VITTEBERGÆ,
nis Gormanni, ANNO M. DC. X.

Inches

Centimetres

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Farbkarte #13

B.I.G.

